

ความเห็นส่วนตัว  
ของ นายปัญญา อุดชาชน ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๑๔/๒๕๖๘

เรื่องพิจารณาที่ ๖/๒๕๖๘

วันที่ ๘ เดือน กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๖๘

ระหว่าง { ศาลจังหวัดชัยบุรี ผู้ร้อง  
- ผู้ถูกร้อง

ประเด็นวินิจฉัย

พระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๑๓ วรรคหนึ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง วรรคสอง และวรรคสาม หรือไม่

ความเห็น

ชื่อบุคคลมีความสำคัญต่อการแสดงถึงตัวบุคคลว่าเป็นคนละคนหรือมีความแตกต่างจากบุคคลอื่น เนื่องจากชื่อบุคคลแสดงถึงความเป็นบุคคลของผู้ใช้ชื่อนั้น แสดงถึงความเกี่ยวพันทางด้านครอบครัวของบุคคล และแสดงถึงเชื้อสายและวัฒนธรรมของบุคคล สำหรับกรณีที่ชายและหญิงสมรสกันแล้ว อนุสัญญาของสหประชาชาติว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ ค.ศ. ๑๙๗๙ ข้อ ๑๖ รับรองให้หญิงที่มีสามีมีสิทธิเลือกใช้ชื่อสกุลได้ แต่อย่างไรก็ดี ในต่างประเทศหญิงที่สมรสกับชาย มีทางเลือกในการใช้ชื่อสกุล ดังนี้

๑. ระบบที่ไม่มีการเปลี่ยนชื่อสกุล เช่น ฝรั่งเศส เบลเยียม และเนเธอร์แลนด์ เป็นต้น
  ๒. ระบบที่ใช้ชื่อสกุลของสามี เช่น สวิตเซอร์แลนด์ ตุรกี และมอลตา เป็นต้น
  ๓. ระบบที่ใช้ชื่อสกุลของคู่สมรสร่วมกัน เช่น อิตาลีและอาร์เจนตินา เป็นต้น
  ๔. ระบบที่สามารถเลือกได้ว่าจะใช้ชื่อสกุลของสามีหรือภรรยาเป็นชื่อสกุลเมื่อสมรสกันแล้ว เช่น เยอรมนีและออสเตรเลีย เป็นต้น
  ๕. ระบบที่ให้เลือกใช้ชื่อสกุลได้อย่างเสรี เช่น ประเทศในกลุ่มสหภาพโซเวียต เป็นต้น
- ประเทศไทยเริ่มมีการใช้ชื่อสกุลในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ โดยมีพระบรมราชโองการให้ตราพระราชบัญญัติขนานนามสกุล พระพุทธศักราช ๒๔๕๖ ขึ้นเพื่อ

ให้ทราบถึงเทือกเถาเหล่ากอของบุคคลว่าสืบมาแต่บิดามารดาใด โดยพระราชบัญญัติขนานนามสกุล พระพุทธศักราช ๒๔๕๖ มาตรา ๖ บัญญัติให้หญิงที่สมรสแล้วยังคงใช้ชื่อสกุลเดิมของตนได้ ต่อมาได้มีการยกเลิกกฎหมายหรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย ประกอบด้วยพระราชบัญญัติชื่อบุคคล พระพุทธศักราช ๒๔๘๔ พระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ พระราชบัญญัติชื่อบุคคล (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๐ และพระราชบัญญัติชื่อบุคคล (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๘ จนถึงปัจจุบัน

### กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

#### ๑. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

มาตรา ๒๗ บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครอง ตามกฎหมายเท่าเทียมกัน

ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือเหตุอื่นใด จะกระทำได้

มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพ ได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น หรือเพื่อคุ้มครองหรืออำนวยความสะดวกให้แก่เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ หรือผู้ด้อยโอกาส ย่อมไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม

บุคคลผู้เป็นทหาร ตำรวจ ข้าราชการ เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ และพนักงานหรือลูกจ้างขององค์กร ของรัฐย่อมมีสิทธิและเสรีภาพเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป เว้นแต่ที่จำกัดไว้ในกฎหมายเฉพาะในส่วนที่ เกี่ยวกับการเมือง สมรรถภาพ วินัย หรือจริยธรรม

#### ๒. พระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติชื่อบุคคล (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๘

มาตรา ๑๒ คู่สมรสมีสิทธิใช้ชื่อสกุลของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งตามที่ตกลงกัน หรือต่างฝ่ายต่างใช้ ชื่อสกุลเดิมของตน

การตกลงกันตามวรรคหนึ่ง จะกระทำเมื่อมีการสมรสหรือในระหว่างสมรสก็ได้

ข้อตกลงตามวรรคหนึ่ง คู่สมรสจะตกลงเปลี่ยนแปลงภายหลังก็ได้

มาตรา ๑๓ เมื่อการสมรสสิ้นสุดลงด้วยการหย่าหรือศาลพิพากษาให้เพิกถอนการสมรส ให้ฝ่ายซึ่งใช้ชื่อสกุลของอีกฝ่ายหนึ่งกลับไปใช้ชื่อสกุลเดิมของตน

เมื่อการสมรสสิ้นสุดลงด้วยความตาย ให้ฝ่ายซึ่งยังมีชีวิตอยู่และใช้ชื่อสกุลของอีกฝ่ายหนึ่งมีสิทธิใช้ชื่อสกุลนั้นได้ต่อไป แต่เมื่อจะสมรสใหม่ ให้กลับไปใช้ชื่อสกุลเดิมของตน

พิจารณาแล้วเห็นว่า ชื่อสกุลบุคคลมีความสำคัญต่อความเป็นเอกภาพของสถาบันครอบครัว เนื่องจากการแสดงถึงความเกี่ยวพันทางด้านครอบครัวของบุคคลและแสดงถึงเชื้อสาย เทือกเถาเหล่ากอของบุคคลว่าสืบเชื้อสายมาแต่บิดามารดาใด แต่กรณีการพิจารณาการใช้นามสกุล ของคู่สมรสที่สิ้นสุดลงด้วยการหย่าหรือศาลพิพากษาให้เพิกถอนการสมรสนั้น ต้องพิจารณา พระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติชื่อบุคคล (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๘ ในความสัมพันธ์ระหว่างบทบัญญัติ มาตรา ๑๒ และมาตรา ๑๓ ของกฎหมาย ฉบับเดียวกัน กล่าวคือ หลักการสำคัญของมาตรา ๑๒ บัญญัติให้คู่สมรสมีสิทธิใช้ชื่อสกุลของฝ่ายใด ฝ่ายหนึ่งตามที่ตกลงกัน และการตกลงดังกล่าวจะกระทำเมื่อมีการสมรสหรือในระหว่างการสมรสก็ได้ รวมถึงข้อตกลงตามที่คู่สมรสได้ตกลงกันไว้แล้ว คู่สมรสจะเปลี่ยนแปลงภายหลังก็ได้ ส่วนมาตรา ๑๓ วรรคหนึ่ง บัญญัติให้เมื่อการสมรสสิ้นสุดลงด้วยการหย่าหรือศาลพิพากษาให้เพิกถอนการสมรส ให้ฝ่ายซึ่งใช้ชื่อสกุลของอีกฝ่ายหนึ่งกลับไปใช้ชื่อสกุลเดิมของตน ทั้งนี้ หลักสำคัญคือต้องมีการตกลงกัน ในการใช้ชื่อสกุลของคู่สมรสและเป็นข้อตกลงที่คู่สมรสกระทำกันเมื่อมีการสมรสหรือในระหว่าง การสมรสเท่านั้น แต่เมื่อการสมรสสิ้นสุดลงแล้วตามมาตรา ๑๓ วรรคหนึ่ง ถือว่าไม่อยู่ในเงื่อนไข ของบทบัญญัติของมาตรา ๑๒ โดยให้ฝ่ายซึ่งใช้ชื่อสกุลของอีกฝ่ายหนึ่งกลับไปใช้ชื่อสกุลเดิมของตน การที่มาตรา ๑๓ วรรคหนึ่ง บัญญัติไว้เช่นนี้เพื่อป้องกันความสับสนในการใช้ชื่อสกุลได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ เป็นราชสกุลหรือชื่อสกุลพระราชทาน ตามรายงานการประชุมคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๑) วันอังคารที่ ๑๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๖ ดังนั้น พระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๑๓ วรรคหนึ่ง เป็นบทบัญญัติให้คู่สมรสมีความเสมอกันในกฎหมายระหว่างสามีและภริยา มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกันรวมถึงไม่เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม ต่อบุคคลแต่อย่างใด

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๑๓ วรรคหนึ่ง ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง วรรคสอง และวรรคสาม

(นายปัญญา อุดชาชน)

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ